

**ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ - ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ ΣΤΟΝ ΓΡΑΜΜΑΤΙΣΜΟ:
ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΕ ΖΗΤΗΜΑΤΑ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ ΚΑΙ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΤΗΣ ΓΛΩΣΣΑΣ**

**ΔΙΔΑΚΤΙΚΑ ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΝΟΗΣΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ:
Η ΜΑΘΗΣΙΑΚΗ ΑΞΙΑ ΚΑΙ ΔΥΝΑΜΙΚΗ ΤΟΥΣ**

ΑΝΑΣΤΟΧΑΣΤΙΚΗ - ΔΙΑΔΡΑΣΤΙΚΗ ΑΣΚΗΣΗ

1. Σχέδιο-Πλαίσιο Διδασκαλίας

Αξιοποιείται από το σχολικό γλωσσικό εγχειρίδιο, και συγκεκριμένα από την Ενότητα 9 «Συσκευές» [«Βιβλίο Μαθητή» (ΒΜ) Στ' Δημοτικού, Τεύχος Β, σσ. 54-55], το κείμενο «Το μηχάνημα» (του Ευγένιου Τριβιζιά). Παράλληλα, αξιοποιείται και άλλο ομόθεμο διδακτικό υλικό, εντός και εκτός του διδακτικού πακέτου για το γλωσσικό μάθημα (Στ' τάξη), σε σχέση με την τεχνολογία και τις επιπτώσεις της για τον άνθρωπο.

2. Ερωτήσεις-κλειδιά για σκοπούς διάδρασης και αναστοχασμού:

- Ποια διδακτικά εργαλεία για την κατανόηση κειμένων εντοπίζονται, με βάση το συγκεκριμένο σχέδιο-πλαίσιο διδασκαλίας; Η μαθησιακή αξία; Η δυναμική τους;
- Ποια διδακτικά εργαλεία για την κατανόηση κειμένων, κατά τη γνώμη σας, θα μπορούσαν εναλλακτικά-συμπληρωματικά να αξιοποιηθούν; Η μαθησιακή αξία; Η δυναμική τους;

Σημ:

Το συγκεκριμένο σχέδιο-πλαίσιο διδασκαλίας αντλεί ιδέες από το σχέδιο-πλαίσιο διδασκαλίας που οργανώθηκε και πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια της Επιμορφωτικής Φάσης Β για το γλωσσικό μάθημα (2013-2014), με θέμα «Άνθρωπος και Τεχνολογία». Σχετικό υλικό υπάρχει στην ιστοσελίδα της ΔΔΕ για τη Γλώσσα: http://www.schools.ac.cy/klimakio/Themata/Glossa/yliko_neo/st_taxi/plaisio/enotita_9_anthropos_techologia.pdf. Το συγκεκριμένο σχέδιο-πλαίσιο διδασκαλίας άντλησε επίσης στοιχεία και από την πιο κάτω πρόταση διδασκαλίας: http://www.pi.ac.cy/pi/files/epimorfosi/ekpaid_yliko/logo/dimotiki/trivizas_mixanima.pdf.

ΣΧΕΔΙΟ-ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

(με τη μορφή αφηγηματικής περιγραφής του «τι ενδεικτικά συμβαίνει στην τάξη»)

[...] Τα παιδιά:

- Αναφέρουν τα κείμενα που έχουν ήδη μελετήσει και τα τοποθετούν στη «Γραμμή της Ενότητας». [Πρόκειται για ένα «σχηματικό συνεχές» μεταξύ αρνητικού (-) και θετικού (+), όπου τα παιδιά τοποθετούν τα κείμενα με τα οποία έχουν ασχοληθεί, ανάλογα με την οπτική που εκφράζουν (εδώ σε σχέση με την τεχνολογία, η οποία και αποτελεί το θέμα της ενότητας)]:

(«Γραμμή της Ενότητας»)

- Συζητούν στις ομάδες τους και μοιράζονται στην ολομέλεια της τάξης τις απόψεις τους γύρω από τον παρακάτω προβληματισμό (Άσκηση 2, ΒΜ, σ. 56):

2. Πιστεύετε ότι οι μηχανές βλάπτουν ή εξυπηρετούν τους ανθρώπους; Συζητήστε τις απόψεις σας στην τάξη.

- Με βάση τον τίτλο, την εικόνα, την πηγή, τη μορφή, συγκεκριμένες λέξεις ή συγκεκριμένο απόσπασμα, προβλέπουν «τι θα ακολουθήσει» και διατυπώνουν τις υποθέσεις τους για το περιεχόμενο, το είδος του κειμένου, τη σχέση του με το θέμα ή και τον προβληματισμό που αφορά στην ενότητα κ.ο.κ. Παράλληλα, τεκμηριώνουν τις προβλέψεις τους αυτές προφορικά ή και γραπτώς (= «συνεχές προφορικού-γραπτού λόγου» και αντίστροφα).
- Ακούγοντας τον/την εκπαιδευτικό να διαβάζει μεγαλόφωνα το κείμενο, παίρνουν σημειώσεις (χρωματίζοντας ή κυκλώνοντας κ.ο.κ.) για τα σημεία που επαληθεύουν ή διαψεύδουν τις αρχικές τους προβλέψεις. Παράλληλα, συμπληρώνουν (στα τετράδιά τους) το ακόλουθο έντυπο στις ομάδες τους για να παρουσιάσουν τα πορίσματά τους στην ολομέλεια:

Πρόβλεψη	Τεκμηρίωση πρόβλεψης	Επαλήθευση / Διάψευση

(«Πίνακας Προβλέψεων»)

- Ακολούθως, (τα παιδιά) εργαζόμενα ομαδικά, αναλαμβάνουν «ρόλο σκηνοθέτη», χωρίζουν το κείμενο σε επεισόδια, κατασκευάζουν τη «Χρονική Γραμμή της Λογοτεχνικής Αφήγησης» και δίνουν τίτλο σε κάθε επεισόδιο:

(«Χρονική Γραμμή της Λογοτεχνικής Αφήγησης» - «Story Line»)

- «Επικυρώνουν» το είδος του κειμένου (= λογοτεχνικό αφηγηματικό κείμενο ή «λογοτεχνική αφήγηση»), μέσω της συζήτησης και με τη βοήθεια «των δομικών στοιχείων» που επισημαίνονται στο ΒΜ (σ. 57), ως εξής:

➡	1. τα πρόσωπα της ιστορίας, τον τόπο και την αρχική κατάσταση
➡	2. το γεγονός που ανατρέπει την αρχική κατάσταση
➡	3. τις διάφορες ενέργειες που γίνονται για την επίλυση του προβλήματος
➡	4. τα εμπόδια στην επίλυση του προβλήματος
➡	5. την αντίδραση – τις προσπάθειες των προσώπων, σκέψεις και συναισθήματα
➡	6. τα αποτελέσματα των προσπαθειών
➡	7. το τέλος της ιστορίας

- Με στόχο να γίνει απόλυτα κατανοητή η εξέλιξη της ιστορίας και να παρουσιαστεί στην ολομέλεια της τάξης, διαβάζουν σιωπηρά το κείμενο, σχολιάζουν «τα στοιχεία της αφήγησης» και συμπληρώνουν τον παρακάτω πίνακα, σύμφωνα με το «πώς δομήθηκε η αφήγηση» (ή, αλλιώς, σύμφωνα με το «ποια είναι τα δομικά στοιχεία της αφήγησης»). Έτσι, αναδεικνύονται οι συμβάσεις του συγκεκριμένου κειμένου (=κειμενικές συμβάσεις του αφηγηματικού κειμενικού είδους), με άμεσες ή έμμεσες αναφορές και στα λεξικογραμματικά στοιχεία του, δηλαδή «στη γλώσσα του κειμένου». Στα στοιχεία αυτά επανέρχονται στη συνέχεια:

Δομικά στοιχεία αφήγησης	Περιγραφή
Τοποθέτηση	
Έναρξη γεγονότος/ Πρόβλημα	
Εσωτερική Αντίδραση	
Σχέδιο	
Δράση	
Συνέπειες	
Κατάληξη	
Τέλος	

(Δομικά Στοιχεία - Κειμενικές Συμβάσεις της Λογοτεχνικής Αφήγησης - «Story Grammar»)

- Ασχολούνται με την Άσκηση 3 του ΒΜ (σ.56):

3. α. Σε ποιο πρόσωπο γίνεται η αφήγηση; Ποιος διηγείται την ιστορία; Είναι κάποιος ήρωας της ιστορίας;

β. Θυμάστε ποιοι χρόνοι χρησιμοποιούνται στην αφήγηση; Χρησιμοποιούνται και στο κείμενο που διαβάσατε;

γ. Διαβάστε την τρίτη παράγραφο «Ο Γιάννης συνέχισε... συμβιώνουν». Φανταστείτε τώρα πως την ιστορία διηγείται ο ίδιος ο καφετζής. Σε ποιο πρόσωπο θα γραφτεί; Τι άλλο θα αλλάξει;

- Διερευνούν τη (λειτουργική) γραμματική του κειμένου, όσον αφορά το κειμενικό είδος της αφήγησης, αλλά και την οπτική που δομεί ο συγγραφέας στο ευρύτερο πλαίσιο των συμβάσεων του κειμένου, με έμφαση στα εξής:
 - χρήση παρελθοντικών χρόνων
 - χρήση φράσεων, συνδέσμων και επιρρημάτων που δηλώνουν χρόνο
 - χρήση χρονικών και αιτιολογικών προτάσεων
 - χρήση αξιολογικών επιθέτων

➤ Ο Γιάννης συνέχισε ν' ανεβαίνει σκεπτικός. Στο κατέβασμα βρήκε το μηχάνημα τριγυρισμένο απ' τους πρώτους θαυμαστές. Χωρίς να χάσει καιρό, πήγε να παραπονεθεί στον προσωπάρχη. Ο προσωπάρχης τού εξήγησε ότι το μηχάνημα εξυπηρετούσε. Έπρεπε να συμβιώνουν.

➤ Άρχισε να πυκνώνει τις βόλτες, να γίνεται πιο σβέλτος και χαμογελαστός... Αλλά παρ' όλα αυτά, όταν κάτι έλειπε από το δίσκο του, οι δυσαρρεστήμενοι δεν περίμεναν...

Επίθετα

Αόριστος – Παρελθόν
ν' πρόσωπο

[Λειτουργική Γραμματική (και Κειμενικές Συμβάσεις) της Αφήγησης (δείγμα)]

- Στο πλαίσιο της διερεύνησης αυτής, συμμετέχουν σε παιχνίδια μετασχηματισμού των γλωσσικών-λεξικογραμματικών δομών του κειμένου και κρίνουν ανάλογα το αποτέλεσμα που προκύπτει, σε σχέση με τα νοήματα και το ύφος του (βλ., σε προβολή, «παραδείγματα μετασχηματισμού γλωσσικών δομών κειμένου»).
- Εστιάζουν, ειδικά, την προσοχή τους στον πρωταγωνιστή, τον Γιάννη, και επισημαίνουν στο κείμενο «τι σκέφτεται» και «πώς νιώθει» καθόλη την εξέλιξη της ιστορίας. Συγκεκριμένα, επισημαίνουν και καταγράφουν λέξεις ή φράσεις που φανερώνουν τις σκέψεις και τα συναισθήματά του (π.χ., περιέργεια, ανασφάλεια, απελπισία). Ακολουθώντας, διασυνδέουν τη συναισθηματική κατάσταση του με τα

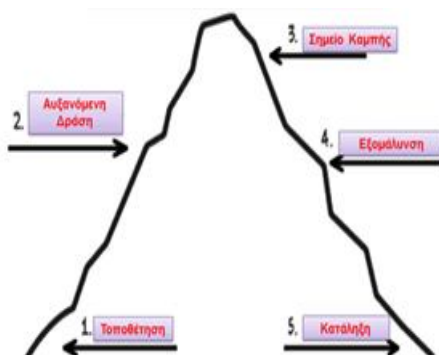
επεισόδια, τα οποία έχουν εντοπίσει προηγουμένως με τη βοήθεια της «Χρονικής Γραμμής της Λογοτεχνικής Αφήγησης».

- Συζητούν «για το αν όλα τα συναισθήματα έχουν τον ίδιο βαθμό έντασης» και σχηματίζουν «τη γραμμή που δείχνει τη συναισθηματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται ο Γιάννης»:

(Παράδειγμα «Γραμμής της Αφήγησης», σε συνάρτηση με τα «συναισθήματα του Γιάννη»)

- Εστιάζουν, επίσης, την προσοχή τους στα ρήματα του κειμένου και στο «πώς αυτά διαφοροποιούνται μεταξύ των παραγράφων». Με άλλα λόγια, διερευνούν και συσχετίζουν τη συναισθηματική κατάσταση του πρωταγωνιστή με τη χρήση ρημάτων, δικαιολογώντας την «έντονη παρουσία / χρήση του ενεστώτα στο σημείο της κορύφωσης της αφήγησης». Η ζωντάνια του ιστορικού ενεστώτα έναντι της χρήσης παρελθοντικών χρόνων αναδεικνύει την κορύφωση τόσο των συναισθημάτων όσο και της αφήγησης και, παράλληλα, αναδεικνύει τη λογοτεχνική αξία του κειμένου».
- Με βάση τη συναισθηματική κατάσταση του Γιάννη, συμπεραίνουν, επαγωγικά, πως «τα επεισόδια διαμορφώνουν το διάγραμμα του Ύψους της Λογοτεχνικής Αφήγησης»:

(«Το Βουνό της Λογοτεχνικής Αφήγησης»- «Story Mountain»)

- Για να τοποθετήσουν το κείμενο στη γραμμή της ενότητας (βλ. «αρχή» του σχεδίου-πλάνου διδασκαλίας), επανεξετάζουν τις συμβάσεις του κειμένου και τις γλωσσικές επιλογές του συγγραφέα και επιχειρηματολογούν, προφορικά ή και γραπτώς (=«συνεχές προφορικού-γραπτού λόγου» και αντίστροφα). Αντικείμενο της επιχειρηματολογίας τους αποτελεί η οπτική του κειμένου, αναφορικά με «το κατά πόσο ο συγγραφέας θεωρεί θετικό ή αρνητικό στοιχείο την τεχνολογία στη ζωή του ανθρώπου» [...]